

Türkiye’de Ekslibris

Prof. Hasip Pektaş

Işık Üniv. Güzel Sanatlar Fak.
Görsel İletişim Tasarımı Böl. Başkanı
İstanbul Ekslibris Derneği Başkanı
hasipp@ttmail.com

Makalenin tamamı
21 Mayıs 2014’de kabul edildi

Özet

Türkiye’nin ekslibrisi tanınması, ya yurtdışına giden kişiler ya da batıdan alınmış kitaplar aracılığıyla olmuştur. Batıda yapılan müzayedelerden alınan Türkiye ile ilgili bazı kitaplarda ekslibrislere rastlanmaktadır. Türkiye’de adına gerçek anlamda ilk ekslibris yaptıranların, o dönemin yabancı uyruklu kitapseverleri olduğu söylenebilir. Kitap tutkunları ile kütüphanesinden ödünç alınıp geri getirilmeyen kitaplara önlem olarak ekslibris yaptıranlar her geçen gün artmaktadır.

İlk olarak 1997 yılında Ankara’da kurulan Ekslibris Derneği, 2008’den bu yana etkinliklerine İstanbul’da İstanbul Ekslibris Derneği olarak devam etmektedir. İstanbul Ekslibris Müzesi 2014 yılında yeni yeri olan Maslak’taki Işık Üniversitesi’ne taşınmıştır. 17.000’in üzerindeki ekslibris koleksiyonu ve kitaplığı ile araştırmacılara fırsat yaratmıştır.

Anahtar Sözcük: Ekslibris; Kitap; Kütüphane; Mühür; Dernek; Koleksiyoncu; FISAE; Kongre; Grafik; Sanat.

Giriş

Ekslibris, kitap sahibini tanıtan, onu yücelten bir sanat dalıdır. Kitapseverlerin kitaplarının iç kapağına yapıştırdıkları üzerinde isimlerinin ve değişik konularda resimlerin yer aldığı küçük boyutlu baskiresimlerdir. Sözcük olarak ...'nın kitaplığından, ...'nın kütüphanesine ait anlamına gelir.

Kitabın kartviziti ya da tapusudur. Kitap sahibini tanıtır, onu yüceltir ve kitabı ödünç alan kişiyi geri getirmesi konusunda uyarır. Ekslibris önemli bir iletişim aracıdır. Bir ihtiyaç grafiği olarak doğmasına karşın, estetik kaygılarla yapılan özgün yapıtlardır.

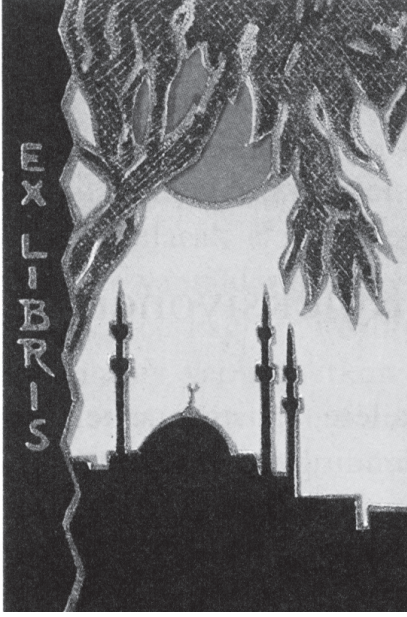
Türkiye'de Ekslibris

Türkiye'nin ekslibrisi tanınması, ya yurtdışına giden kişiler ya da batıdan alınmış kitaplar aracılığıyla olmuştur. Avrupa ülkelerinde yaygın olarak kullanılan ekslibrislerin yer aldığı kitaplar, ikinci el satışlarla ülkemize gelmiş, kitap sahipleri öldüğünde ise yakınları, bu kitapları kütüphanelere bağışlamışlar ya da sahaflara satmışlardır.

Batıda yapılan müzayedelerden alınan Türkiye ile ilgili bazı kitaplarda ekslibrislere rastlanmaktadır. Örneğin halen Milli Kütüphane'de bulunan 1954 yılında Almanya'dan 210 Mark verilerek alınmış, 1777 yılı basımı Osmanlı Tarihi ile ilgili kitapta ekslibris görmek mümkündür. Kültür Bakanlığı'nca 1989 yılında Londra'daki Sotheby's müzayadesinden alınmış Henry M. Blackmer'in kütüphanesine ait Osmanlılar ile ilgili bazı kitaplarda ekslibris bulunmaktadır. Cavit Baysun kitaplığından Yapı Kredi Bankası Kütüphanesi'ne, Sedat Simavi ve Şevket Rado kitaplıklarından Basın Müzesi'ne bağışlanan dışardan satın alınmış özellikle Fransızca kitapların bazılarında ekslibris vardır.

Osmanlılar döneminden kalma el yazması ve basılmış kitaplarda görülen mühürler, birer mülkiyet işareti olarak kabul edilebilir. Mühürler, ekslibris türüne girmese de özgün kaligrafik yapılarıyla ait oldukları kişilerin arması veya Logotayp'ı olarak bir işlevi yerine getirmişlerdir.

Türkiye'de adına gerçek anlamda ilk ekslibris yaptıranların, o dönemin yabancı uyruklu kitapseverleri olduğu söylenebilir. Üsküdar Amerikan Koleji, Robert Kolej gibi okullarda görev yapan yabancı öğretmenlerin kitaplarına ekslibris yaptırdıkları, bu okulların kütüphanelerine bağışlanan kitapların iç kapaklarına bakıldığında görülebilir. Şimdi Boğaziçi Üniversitesi'ne ait olan Robert Kolej kütüphanesi kitaplarının çoğunda ise standart bir ekslibrise rastlanmaktadır. 1920'li yıllardan itibaren Robert Kolej öğrenci yıllıklarına, yıllık sahibinin kendi ismini yazabileceği boşlukların da bırakıldığı ekslibrisler

Robert Kolej öğrencileri için ekslibris

Mühürlü kitap

İ. Gündag Kayaoğlu için ekslibris (Kebikeçli)

yapılmıştır. Yılığın sanat sorumluları tarafından tasarlanan ve uygulanan bu geleneğe 1950'li yıllara gelindiğinde malesef ara verilmiştir.

Henüz yeni yaygınlaşmaya başlayan bu sanatın ülkemizdeki meraklıları gibi toplayıcıları da çok fazla değildir. Kitap tutkunları ile kütüphanesinden ödünç alınıp geri getirilmeyen kitaplara önlem olarak ekslibris yaptırınlar her geçen gün artmaktadır. Örneğin bir halk kültürü uzmanı olan araştırmacı yazar İ. Gündag Kayaoğlu, 1985 yılında; üzerinde Tan Oral'ın bir karikatürünün ve Arapça "Yâ Kebikeç" yazısının bulunduğu ekslibrisi yaptırmıştır. (Eskiden el yazması kitapları kurtlardan korumak için kenarına "böceklerin padişahı" olduğu düşünülen "Kebikeç" sözcüğü yazılırdı. Böceklerin kebikeçten korkup kitaplara yanaşmayacağına inanılırdı.)

Zaman zaman böyle bir sanatın varlığını yeni duymuş kişilerin büyük bir coşku ile ekslibrise ilgi gösterdiklerine de tanık olunuyor. Elbette bu kişiler önce işlevsel yanı ile ilgilenecekler, daha sonra tıpkı diğer koleksiyonerler gibi benimseyip ilgileri doğrultusunda biriktirmeye de başlayacaklardır. Kitap sahipleri, koleksiyoncular ve sanatçılar, ekslibrise gönül verdiği sürece bu gelenek eminim Türkiye'de de tam anlamıyla yerleşecektir.

Ülkemizde ilk olarak 1997 yılında Ankara'da kurulan Ekslibris Derneği, 2008'den bu yana etkinliklerine İstanbul'da İstanbul Ekslibris Derneği olarak devam etmektedir. Dünyadaki 10 müzeden biri olarak 2008 yılında İMOGA bünyesinde İstanbul Ekslibris Müzesi de kurulmuş, 17.000'in üzerindeki ekslibris koleksiyonu ve kitaplığı ile araştırmacılara fırsat yaratmıştır.

İstanbul Ekslibris Derneği, Türkiye'de 14 şehirde; KKTC, Danimarka, Çin, Almanya, İtalya, Belçika, Finlandiya, Beyaz Rusya, Kanada ve Rusya'da

33. Uluslararası FISAE Ekslibris Kongresi
Yarışma Kataloğu

33. Uluslararası FISAE Ekslibris Kongresi
logosu

sergiler açmış, ekslibrisi tanıtmıştır. Ekslibris sanatının yaygınlaşması için çok sayıda konferans verilmiş ve özellikle okullarda çalıştaylar yapılmıştır. İstanbul Ekslibris Derneği ayrıca 2003, 2007 ve 2010 yıllarında 3 uluslararası ekslibris yarışması düzenlemiştir. 2010 yılında ise Feyziye Mektepleri Vakfı ve Işık Üniversitesi işbirliğinde 33. FISAE Uluslararası Ekslibris Kongresi'ni organize etmiş, 40 ülkeden 280 sanatçı ve koleksiyoncuyu İstanbul'da ağırlamıştır. 3. Uluslararası Ekslibris Yarışması Sergisi yanında, Japon koleksiyoncu Ichigoro Uchida, Avusturyalı koleksiyoncu Heinrich R. Scheffer, Moskova Ekslibris Müzesi, Çin Ekslibris Derneği ve Şanghay Fu Xihan Zhai Ekslibris Derneği Koleksiyonları ile kitaplar için bir tür ekslibris olan mühür geleneğimizi yansıtan Mühürlü Eski Kitap Sayfaları da sergilenmiştir. Işık Üniversitesi, 2012 yılında lise öğrencilerine yönelik ulusal bir ekslibris yarışması da düzenlemiştir.

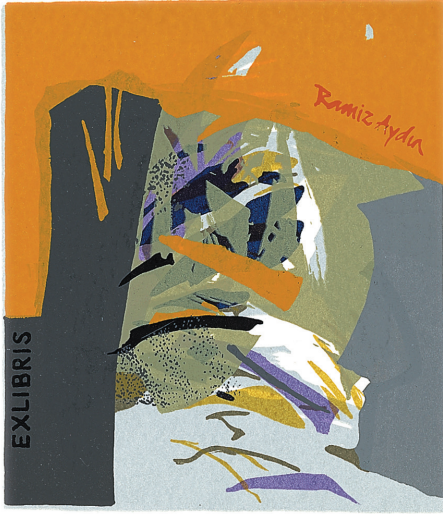
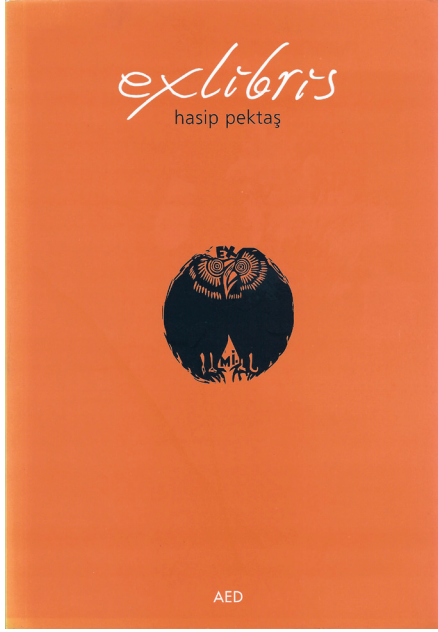
2000 yılında Boston'da FISAE (Uluslararası Ekslibris Dernekleri Federasyonu) kongresinde Ankara Ekslibris Derneği'nin üyeliği kabul edilmiş; 40'a yakın ülkenin üyesi olduğu bu uluslararası örgüte Türkiye de katılmıştır.

33. Uluslararası FISAE Ekslibris Kongresi'nden. Işık Ün. 2010 İstanbul

2000'li yıllardan bu yana ülkemizde, özellikle güzel sanatlar eğitimi veren kurumlarda baskiresim ve grafik tasarım hocalarının özendirmeleriyle, ekslibris yapan gençler yetişmeye başlamıştır. Artık yurt dışındaki ekslibris sergilerinde, yarışmalarında sanatçılarımız ödüller almakta, bu alanda yapılan çalışmalarda sesimizi duyurmaktadırlar. Ayrıca ülkemiz için oldukça yeni olan ekslibris konusunda bugüne kadar 13 lisansüstü tezin yapıldığı da bir gerçektir.

1998 yılında kurulan İstanbul Exlibris Akademisi Derneği de ekslibrisin yaygınlaşması için çaba göstermektedir. 2000 yılında "Exlibris İstanbul", 2002 yılında "Exlibris Nazım Hikmet" adıyla yarışmalar, 2010 yılında "Exlibris

H. Müjde Ayan

Akdeniz” adıyla sergi organize etmiştir. Ancak unutulmamalıdır ki dünyada turizm amaçlı ve ölmüş bir kişi adına ekslibris yapılmamaktadır. Ekslibris yaşayan kişi ve kurumlar adına yapılırsa ancak işlevini yerine getirebilir.

1996 yılında Hasip Pektaş’ın “Ekslibris” kitabı Yapı Kredi Yayınları tarafından basılmış; 2003 yılında ise Ankara Ekslibris Derneği tarafından genişletilmiş 2. baskısı yapılmıştır.

Türkiye’de açılan ekslibris sergileri yanında çok sayıda uluslararası ekslibris sergisine katılan, ödüller alan, ekslibrise gönül veren, bu konuda ciddi çalışmalar yapan ve ekslibrisin yaygınlaşması için çaba gösteren sanatçı ve tasarımcılarımız her geçen gün artmaktadır. Onlardan ilk akla gelenler ise Güler Akalan, Tülin Aktar, Mine Arasan, Nurgül Arıkan, Hakan Arslan, İsmail Aslan, Mehmet Aslan, H. Müjde Ayan, Mehmet Aydoğdu, Erdal Aygenç, Durmuş Murat Bahar, Lütfiye A. Bahar, Tezcan Bahar, Hatice Bengisu, Nurhayat Berker, İrem Çamlıca, Elif Varol Ergen, Hakan Erkam, Erdoğan Ergün, Ayşen Erte, Murat Ertürk, Şükrü Ertürk, İlknur Dedeoğlu, Hakan Demir, Hüseyin Demir, Salih Denli, Ali Doğan, Mine Saraç Doğan, Esra Kızır Gökçen, Yunus Güneş, Mürşide İçmeli, İsmail İlhan, Berran Kancal, Ahmet Aydın Kaptan, Serpil Güvendi Kaptan, Devabil Kara, Erkin Keskin, Yusuf Keş, Hasan Kıran, Emin Koç, Gülbin Koçak, Musa Köksal, Mustafa Okan, Gökhan Okur, Erol N. Olcay, Hatice Öz, Fatih Özdemir, Hasan Pekmezci, Sevgi Can Pekmezci, Hasip Pektaş, Özden Pektaş Turgut, Zülfikar Sayın, Emre Şengün, Nazan Tekbaş Tanyu, Sema Ilgaz Temel, Gözde Eda Tekcan, Süleyman Saim Tekcan, Handan Tepe, Ali Tomak, Ercan Tuna, Serdar Tuna, Arif Ziya Tunç, Ozan Uyanık ve Fedail Yılmaz’dır.

Bu kadar kısa sürede ekslibris sanatı benimseyip, özgün çalışmalar yapıp başarılarıyla bizleri gururlandıran sanatçılarımızı, gençlerimizi anmak gerekmektedir. 2013 yılında Moskova 2. Uluslararası Genç Ekslibris Sanatçıları Yarışmasında Onur Aşkın CGD dalında birincilik ödülünü aldı. 2012 yılında Işık Üniversitesi 1. Ulusal Öğrenci Ekslibrisleri Yarışmasında Aytulun Cansu Ece Gür, Eda Gizem Uğur, Esra Diken, Taha Elgün, Yusuf Ağım başarı ödülü, Çin Cumhuriyeti Pekin 3. Uluslararası Erotik Ekslibris Yarışmasında Lütfiye Bahar, Tezcan Bahar, Musa Köksal, Sevgi Koyuncu, Hasip Pektaş, Erhun Şengül, Emre Şengün, Ozan Uyanık, Fedail Yılmaz katılımcı ödülünü, Shangay Lajuazui Meiyuancup Uluslararası Ekslibris Yarışmasında Erkin Keskin, üçüncülük ödülünü, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Uluslararası Ekslibris Yarışmasında Tezcan Bahar, İMOGA özel ödülünü aldılar. 2011 yılında Rusya 1. Uluslararası Genç Ekslibris Sanatçıları Yarışmasında İrem Çamlıca CGD dalında birincilik ödülünü, Polonya Gdansk 5. Uluslararası Ekslibris Yarışmasında Murat Ertürk, CGD dalında ikincilik ödülünü, aynı yarışmada Emre Şengün, Gdansk Vakfı özel ödülünü aldılar. 2010 yılında İstanbul Ekslibris Derneği, Feyziye Mektepleri Vakfı ve Işık Üniversitesi işbirliğindeki 33. FISAE Uluslararası Ekslibris Yarışmasında Tezcan Bahar, Mehmet Rafet Atalık özel ödülünü, Kuzey Kıbrıs Yakın Doğu Üniversitesi, Rauf

Şükrü Ertürk

Tezcan Bahar

Denктаş Uluslararası Ekslibris Yarışmasında Burçin Demir ve Emre Şengün başarı ödülünü, Kuzey Kıbrıs Doğu Akdeniz Üniversitesi, 1. Uluslararası Ekslibris Yarışmasında Tezcan Bahar, Johan Bosschem özel ödülünü, Polonya Gdansk 4. Uluslararası Ekslibris Yarışmasında Tezcan Bahar, CGD dalında birincilik ödülünü, aynı yarışmada Emre Şengün, Gdansk Vakfı özel ödülünü aldılar. 2009 yılında Rusya Yaroslavl Uluslararası Ekslibris Yarışmasında Hasip Pektaş, ikincilik ödülünü, Photoshop Magazin tarafından organize edilen CGD Ekslibris Yarışmasında Yetkin Yağcı birincilik ödülünü aldılar. 2007 yılında Prof. Dr. Sıtkı M. Erinç, İtalyan ekslibris koleksiyoncusu ve yazarı Remo Palmirani anısına düzenlenen yarışmada “Bir Sanat Dalı Olarak Ekslibris” başlıklı makalesi ile ödül kazandı. 2007 yılında Bulgaristan “2’be eu” – Rousse 2007 konulu Uluslararası Ekslibris Yarışmasında İsmail Aslan, üçüncülük ödülünü, Hacettepe Üniversitesi ve Ankara Ekslibris Derneği 2. Uluslararası Ekslibris Yarışmasında Mustafa Okan, Çankaya Belediyesi özel ödülünü, Yunus Güneş, Hüseyin Bilgin özel ödülünü, Tezcan Bahar, Ali Şükrü Fidan özel ödülünü, Sırbistan “Bread-Cultural Heritage” ekslibris yarışmasında Yunus Güneş üçüncülük ödülünü aldılar. 2006 yılında Belçika 2. FISAE Uluslararası CGD Ekslibris Yarışmasında Nurdan Adıgüzel birincilik, Tezcan Bahar ikincilik, Atanur Sevim beşincilik ödülünü aldılar. 2004 yılında 1. FISAE Uluslararası CGD Ekslibris Yarışmasında Mine Saraç, Sint-Niklaas özel ödülünü, Ozan Aytıkan en iyi erotik ekslibris ödülünü aldılar. 2003 yılında Hacettepe Üniversitesi ve Ankara Ekslibris Derneği, 1. Uluslararası Ekslibris Yarışmasında İlknur Dedeoğlu Çankaya Belediyesi özel ödülünü aldı. 2002 yılında İstanbul Exlibris Akademisi Derneği, Uluslararası Exlibris Nazım Hikmet Yarışmasında Gülbin Koçak birincilik ödülünü, Ali Doğan üçüncülük ödülünü, Yugoslavya I. Uluslararası Balkan Ekslibris Trienali’nde İlknur Dedeoğlu, Belgrad Ekslibris Derneği özel ödülünü, Ali Doğan, Joan Records Company özel ödülünü aldılar. 2001 yılında Erdal Aygenç, Arjantin “Gral.

Hasip Pektaş

Nazan Tekbaş Tanyu

José de San Martín -150” Uluslararası Ekslibris Yarışmasında üçüncülük ödülünü, 2000 yılında İstanbul Exlibris Akademisi Derneği Uluslararası Exlibris İstanbul Yarışmasında Sevim Arslan birincilik ödülünü aldılar. 1997 yılında İtalya - Ortona “Ex Musicis” Ekslibris Yarışması’nda Sema İlğaz Temel üçüncülük ödülünü, 1996 yılında İtalya – Ortona “3. İtalya - Türkiye Ekslibris Bienali”nde Hasip Pektaş, birincilik ödülünü, İsmail İlhan, ikincilik ödülünü aldılar.

Türkiye’deki ekslibris konusundaki gelişmeler İstanbul Ekslibris Derneği web sitesinden www.aed.org.tr izlenebilir.

Kaynakça:

American Society of Bookplate Collectors & Designers

<http://bookplate.org>

Association Française pour la Connaissance de l’Ex-libris (AFCEL)

<http://www.afcel.fr/fr/ex-libris/>

Association of Collectors and Friends of Ex-libris (SSPE)

<http://www.exlibrisweb.cz/en/>

Austrian Exlibris Society (ÖEG)

<http://www.exlibris-austria.com/index.php/en/>

Bekiroğlu, N. (2010).Kebikeç Böceği. Zaman.

http://www.zaman.com.tr/nazan-bekiroglu/kebikec-bocegi_943978.html

Bibliographies - Exlibris

http://www.ilab.org/eng/documentation/116-bibliographies_-_exlibris.html

Bibliothek, H. A. (1895). The Ex-libris Collection of the Ducal Library at

Wolfenbüttel: One Hundred and Sixty Selected

Book-plates from the XVth to the XIXth Century. With a Preface by Dr. O. Von Heinemann. London: H. Grevel & Company.

Book-Plate Collection Baron von Berlepsch

<https://archive.org/stream/exlibriscollectoobiblgoo#page/n10/mode/2up>

http://books.google.com.tr/books/about/The_Ex_libris_Collection_of_the_Ducal_Li.html?id=mtYoM4nWZpoc&redir_esc=y

Boekmerk Magazine

<http://www.graphia-boekmerk.be>

Bookplate

<http://en.wikipedia.org/wiki/Bookplate>

Bookplate Society

<http://www.bookplatesociety.org>

Braungart, R. (1922). Deutsche exlibris und andere kleingraphik der gegenwart. München: H. Schmidt.

Richard Braungart – German Ex Libris

https://openlibrary.org/books/OL14007320M/Deutsche_exlibris_und_andere_kleingraphik_der_gegenwart

<http://www.archive.org/stream/exlibrisoobrauoft#page/40/mode/2up>

Brettauer, V. (1904).

<http://www.pinterest.com/pin/45528646204790907/>

Castle, E. (1893). English Book-Plates. Ancient and Modern. London and New York: George Bell & Sons

Egerton Castle’s famous handbook on English Book-Plates

<http://www.archive.org/stream/englishbookplatoocastgoog#page/n13/mode/2up>

Dansk Exlibris Selskab

<http://www.danskexlibrisselskab.dk/joomla/>

Deutsche Exlibris-Gesellschaft

<http://www.exlibris-deg.de>

Enck, D. Bookplates-Variety Types, Desirability & How They Affect Book Values Empty Mirror

<http://www.emptymirrorbooks.com/collecting/bookplates.html>

Engelman, T. (2013). Report from the Steering Committee Meeting in Berlin, March 2013. Igelu International Group of Ex Libris Users

<http://igelu.org/archives/4067>

Ex-libris

<http://dictionary.reference.com/browse/ex+libris>

Exlibris - Exlibris Artists: The first and the unique website in the world that exlibris artists exist in.

www.exlibrisexlibris.com

Ekslibris / Ex-libris /

<https://www.facebook.com/groups/5881049786/>

Exlibris Aboensis

<http://www.exl.fi/index2.html>

Ex-libris

<https://www.facebook.com/groups/147094754761/>

Ex Libris Museum

<https://www.facebook.com/groups/exlibrismuseum/>

Ex-libris kavramı için çevrimiçi alıntılar

http://tr.cyclopaedia.net/wiki/Ex_libris

Ex-Libris Reviews: Where we read what we like

<http://www.wjduquette.com/exlibris/>

Ex-Libris Reviews: Back issues: Where did i read that again? back issues

<http://www.wjduquette.com/exlibris/backissues.html>

ExWebis

<http://www.exlibrisexwebis.es>

Fadiman, A. (2000). Ex Libris: Confessions of a Common Reader. New York: Farrar, Straus and Giroux

<http://www.amazon.com/Ex-Libris-Confessions-Common-Reader/dp/0374527229>

Fincham, H. W. and Brown, J. R. (1892). A Bibliography of Book-Plates (Ex-Libris). Plymouth: Frankfort Press

Fincham/Brown, Bibliography of Book-Plates

<http://www.archive.org/stream/abibliographyboobrowgoog#page/n7/mode/1up>

Frank, A. W. (1906). Catalogue of British and American Book-Plates (Ex-Libris). London: Ellis

Augustus Wollaston Frank's monumental collection of Book-Plates

<http://www.archive.org/stream/cataloguebritisooofirgoog#page/n7/mode/1up>

Gade, G. (1917). Norwegian Ex-Libris. Boston: Seaver-Howland Press

Gerhard Gnade - Book-Plates in Norway

<http://www.archive.org/stream/norwegianexlibroobiblggoog#page/n6/mode/2up>

Gregson, H. (1907). Ex-Libris A Collection of Book-Plate Designs. Boston: W. P. Truesdell

Herbert Gregson's Book-Plate Designs

<http://www.archive.org/stream/exlibrisacollecogreggoog#page/n11/mode/2up>

Hamilton, W. (1895). Dated Book-Plates with a Treatise on their Origin and Development. London: A. & C. Black

Walter Hamilton on Dated Book-Plates

<http://www.archive.org/stream/datedbookplatesoohamigoog#page/n8/mode/1up>

Hamilton, W. (1897). French Book-Plates. A Handbook for Ex-Libris Collectors. London and Newyork: George Bell & Sons

Walter Hamilton on French Book-Plates

<http://www.archive.org/stream/frenchbookplateothamigoog#page/n10/mode/2up>

Hasip Pektaş

www.hasippektas.com

International Federation of Ex-libris Societies (FISAE)

<http://www.fisae.org>

Istanbul Ekslibris Derneği

<http://www.aed.org.tr/English/Default.aspx>

Istanbul Ex-libris Society and Museum

<https://www.facebook.com/groups/37914839177/>

Library of Henry M. Blackmer II. London: Sotheby's 1989.

<http://www.betweenthecovers.com/btc/item/289311/>

Nederlandse Vereniging voor Exlibris en andere Kleingrafiek

<http://www.exlibriswereld.nl>

Pektaş, H. (2014). Exlibris in Turkey. Istanbul Ex-Libris Society.

<http://www.aed.org.tr/English/Content.aspx?ID=2>

Pektaş, H. (2004) "Ekslibris Nedir?" Yaşam Dersleri

<http://www.yasamdersleri.com/yazi.asp?id=1402>

Schweizerischer Ex Libris Club

<http://www.exlibris-selc.ch>

Seyler, A. G. (1895). Illustriertes Handbuch der Ex-Libris-Kunde. Berlin: J. A. Stargardt

Gustav A. Seyler – History of Book-Plates

<http://www.archive.org/stream/illustrierteshao1seylgoog#page/n6/mode/2up>

Vicars, A. (1893). Book-Plates. Plymouth: Frankfort Press

Arthur Vicars, Book-Plates 1893

<http://www.archive.org/stream/bookplatesexliboovicagoog#page/n7/mode/2up>

Warren, J. B. L. (1900). A Guide To The Study of Book-Plates (Ex-Libris).

Manchester: Sherrat and Hughes

<http://www.archive.org/stream/aguidetostudyboo1warrgoog#page/n10/mode/2up>

<http://www.youtube.com/watch?v=jfkMTMHidBQ>

<http://www.youtube.com/watch?v=Oj6VjRu3gxQ>

<http://www.youtube.com/watch?v=7DPdEumS31M>

<http://www.youtube.com/watch?v=Z3-f6sKyrWA>

<http://www.youtube.com/watch?v=mOCQNYic1UU>

<http://www.youtube.com/watch?v=pwDo5jxqgRE>

<http://www.youtube.com/watch?v=26yJugDjWjI>

<http://www.youtube.com/watch?v=HIFN1sAUDRU>

http://www.youtube.com/watch?v=uSfnXT_-LJo

<http://www.youtube.com/watch?v=j6DyreimLEE>

<http://www.youtube.com/watch?v=7khCi5xgbM>

<http://www.youtube.com/watch?v=Xg1gqIk5Kos>

<http://www.youtube.com/watch?v=EJlVo8-WfdU>

<http://www.youtube.com/watch?v=mi5z-7OLQil>

<http://www.youtube.com/watch?v=tik8WTb788c>

<http://www.youtube.com/watch?v=3fhqfUCU9ws>

<http://www.youtube.com/watch?v=3fhqfUCU9ws>

http://www.youtube.com/watch?v=_77UxBrVxLc

Uluslararası Exlibris Yarışması Sergisi

<http://lebriz.com/pages/exhibition.aspx?lang=TR&exhID=235&bhcp=1>

Uluslararası Ekslibris Yarışması - Ankara

<http://www.kultur.gov.tr/TR,28464/2-uluslararasi-ekslibris-yarismasi-ankara.html>

<http://lebriz.com/pages/exhibition.aspx?lang=TR&exhID=1066&bhcp=1>

Uluslararası Ekslibris Yarışması İstanbul

<http://v3.arkitera.com/y1162-3-uluslararasi-ekslibris-yarismasi-.html>

FISAE International Ex-libris Competition Catalogue

http://www.aed.org.tr/yarismakatalog/yarisma_index.html

The International Ex-libris Collections Catalogue

http://www.aed.org.tr/koleksiyonkatalog/koleksiyon_index.html

The Pictures of the Old Books with Ex-libris Stamps

<http://www.aed.org.tr/muhurlukitaplar/muhurlukitaplar.html>